

BUITEN

22^E JAARGANG N^O. 13.

ZATERDAG 31 MAART 1928.

BOSCHBEEKJE.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

BOSCHBEEKJE (ILLUSTRATIE)	BLZ. 145
DE STRAAT VAN DE FLUITSPEELSTER, DOOR H. DE VERE STACPOOLE (13)	BLZ. 146
BEERSE EN ZIJN BELTEN (GEÏLLUSTREERD), DOOR R. H. H.	BLZ. 148—151
OUDERZORG, DOOR M. F.	BLZ. 150
OUDE GEBRUIKEN, DOOR J. M. HOES.	BLZ. 151
BIJ DE DIEREN. BASILIUS MOMPPELS EN HIERO- NYMUS KRAAGPIETER. NAAR HET DUITSCHE VAN MANFRED KYBER. VERTALING VAN M. P. DIA- MANT—DE VRIES	BLZ. 151
KOSTVERLOREN (GEÏLLUSTREERD), DOOR J. SCHUI- TEMAKER CZ.	BLZ. 152—153
SEMPER VIRENS (GEÏLLUSTREERD), DOOR JAC. GAZENBEEK	BLZ. 154—155
RENATA DI FRANCIA (GEÏLLUSTREERD). NAAR HET POOLSCH, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (9)	BLZ. 155—156

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

De Straat van de Fluitspeelster

13) DOOR H. DE VERE STACPOOLE.

ZIJ zweeg een oogenblik.
„Alles wat goed is in een vrouw, vindt gereedelijk weerklink in het hart van een man”.
„En alles wat slecht is?”
„Dat niet”.
„Wat is dan de vrouw?”
„Ik weet slechts één antwoord op die vraag”.
„En dat is?”
„Vraag het niet aan een vrouw”.
„Waarom niet?”
„Omdat zij het niet weet”.
„Toch sprak je met beslistheid over het kwade in haar”.
„Omdat ik een vrouw ben en het ken”.
„Toch sprak je over het goede dat in haar woont”.
„Omdat ik een vrouw ben en het ken”.
Zachtjes bleef Diomedes korten tijd haar hand streelen. Toen sprak Evadne.
„Wie is die vrouw, mijn vriend?”
„Ik weet het niet”.
„Je hebt haar gezien?”
„Ik opende een deur in het huis van Gyges den Egyptenaar; ik zag haar; ze hield mij in den ban harer oogen en het leek mij toe alsof ik iets nieuws zag, een onbekend schepsel — dat ik niettemin kende.”
„Het huis van Gyges?”
„In de Straat van de Fluitspeelster”.
„Hoe oud was zij?”
„Ik weet het niet”.
„Was zij mooi?”
„Ik weet het niet”.
„Was zij alleen?”
„Zij baadde zich”.
„Was zij verstoord over je onverwachte verschijning?”
„Ik weet het niet”.
„Allemaal redenen voor u om u voor haar in acht te nemen”.

„Waarom?”
„Ik weet het niet”. Evadne lachte bij die woorden; toen werd zij ernstig. „Luister, mijn vriend. Waar hebt ge mij het eerst gezien?”

„Op de Panatheneïsche feesten”.
„Zoudt ge mij na een enkelen blik hebben kunnen beschrijven?”

„Jawel”.
„Waardoor dan nu die blindheid betreffende die vrouw van vandaag?”

„Ik weet het niet”.
„Ge ziet, dat ze reeds uw kritisch oog heeft verduisterd. Gij, een Athener; zij de eerste kunstkenner van Athene, de aanbieder van de kleur — als ge een Egyptenaar of een Pers waart, zou ik u niet waarschuwen. Vrouwen hebben nimmer uw hartstochten beheerscht; zij hebt behagen in mij gevonden, omdat mijn vormen uw oog bekoord hebben; zij zijt de afstammeling van mannen die er evenzoo over dachten — zij hebt de vrouwen geminacht en als ik mij niet vergis — mag ik eerlijk zeggen wat ik denk?”

„Zeker”.
„Zal de vrouw dit nu op u wreken?”

„Hoe?”
Evadne lachte.
„Hoe? Door u blind te maken en u geketend achter haar zegewagen te voeren”.

Diomedes lachte met haar mede.
„Hebt gij dat niet reeds gedaan?”
„Nooit. Gij kent uw eigen hart”.
„Ik zal haar vergeten”, zei Diomedes, droomerig voor zich uit starend, terwijl hij nog onbewust met de hand van de hetaere speelde.

Zij lachte.
„Haar vergeten? Maar op het oogenblik staar je naar haar beeld!”

Hij schrikte op, want het was de waarheid.
Toen stond hij op, maakte een beweging alsof hij een mantel van zich af wierp en ging weer zitten.

„Laten wij voor de verandering over mannen spreken —”
Een half uur later verliet hij de woning van Evadne en keerde huiswaarts.

TWEEDE DEEL.

EEN NACHT IN ATHENE.

EERSTE HOOFDSTUK.

CLEON ZWEERT WRAAK.

Cleon, ontslagen, onteerd en beroofd van het gestolene, keerde naar de keuken terug, woedend, maar uiterlijk volmaakt kalm. Wat hem het meest hinderde was niet het verlies van het geld, niet zijn ontslag, niet zijn eerverlies, maar het feit, dat Diomedes hem in zijn ware gedaante had leeren kennen.

Een der ergste dingen die men een man als Cleon kan aandoen, is hem te doorgronden. Zijt gij een schelm, dan hebt ge hem van zijn wapenen beroofd, zijt gij een eerlijk man, dan hebt gij hem te schande gemaakt — hebt gij hem vervuld niet van de eerlijke schaamte die leidt tot berouw, maar van de schaamte die hem met haat tegen u bezielt, omdat hij schaamte moet gevoelen.

Diomedes had Cleon gedwongen zich te schamen. En dat niet alleen, maar hij had zijn leven in zijn handen.

Voor de misdaad van diefstal met geweldpleging schreef de wet een zware en afdoende straf voor: niet meer of minder dan doodknuppelen.

Cleon kwam de keuken binnen en keek opmerkzaam naar de voorbereidselen voor het diner. De slaven kenden hem nu in zijn waren aard, maar dat gaf hem niet het minste of geringste gevoel van schaamte.

Hij riep Pyrrhias bij zich.
„Ik laat het jou over om de voorbereidselen voor den maaltijd van hedenavond te voltooien”, zei Cleon. „Ik wil niet langer in betrekking blijven bij iemand die menschen, noch goden eerbiedigt. Maar ik roep u allen tot getuigen, dat ik Diomedes geen kwaad hart toedraag. Ik koester echter eerbied voor de goden en wil niet langer vertoeven in het huis van een man die godslasteraar is. Hoort gij mij?”

„Wij hooren u”.
Toen begon deze uiterst vrome man een rondgang door

de keuken. Ofschoon hij het huis verliet, besloot hij alles in de beste orde achter te laten. Diomedes mocht al een slecht mensch zijn, maar het was niet de taak van den deugdzaam Cleon hem daarvoor ter verantwoording te roepen; de goden en de rechters zouden dat ongetwijfeld later doen. De bozen worden ten slotte steeds bestraft.

Hij vroeg of de sneeuw was aangekomen om den wijn te koelen; hij hield het oog op het prepareren van eenige kwartels door de tweede koks. Hij inspecteerde de groenten en de visch, waarvan hij wist, dat ze versch was.

Toen maakte hij zich gereed om weg te gaan.

De slaven vreesden dien man, en bewonderden hem tevens. Zij voelden zich als zijn dienaren, ofschoon zij in naam Diomedes toebehoorden. Zij voelden geen eerbied voor den goedmoedigen Diomedes. Cleon was hun eigenlijke meester.

„Zouden te eeniger tijd de goden dit huis bezoeken, herinnert u dan de woorden van Cleon en ook dat hij het verlaat zonder wrok, maar omdat hij trouw is aan de goden”.

„Wij zullen het ons herinneren”.

„Mochten de rechters u oproepen om voor hen te verschijnen, dan zult gij u niets anders van Cleon herinneren dan deze woorden”.

„Dat zullen wij”.

„Zoo zullen de goden zich uwer gedenken”.

Hij wendde zich van hen af en liep weg door de gang, die naar den achter-uitgang leidde.

Bij de deur gekomen keerde hij om en spuwde op den drempel.

In de Straat van den Tempel van Dionysus bleef hij staan.

Had Diomedes in dezen man den schurk doorgrond even duidelijk als den schelm, dan zou die menschelijke horzel nu naar de gevangenis zijn geleid onder bewaking van twee Scytische politiedienaren, in plaats van vrij rond te loopen, in staat zijn angel te gebruiken.

Maar Diomedes, wiens geest geheel in beslag genomen werd door zijn visioen, had Cleon vergeten, evenals de menschen vergeten dat de Dood steeds en overal rondwaart.

Cleon sloeg rechts af, langzaam loopend zooals iemand loopt, die diep nadenkt over een ernstig onderwerp.

Hij kende nauwkeurig alle zaken van zijn vroegeren werkgever, hij wist aan wien hij geld schuldig was en wie bij hem in de schuld stond; hij kende zijn vijanden en zijn vrienden. Hij kende alle praatjes, die over Diomedes de ronde deden en de vijandelijke stemming jegens hem, die steeds grooter omvang aannam.

Hij liep nu in de richting van de Straat der Beeldhouwers van Hermes, waar Pasion woonde; maar hij had nog geen honderd el afgelegd, toen hij van richting veranderde en een zijstraat insloeg, die naar de publieke baden leidde.

De late middagzon scheen op de zuilen van de Bad-colonnade; mannen gingen er in begeleid door hun slaven, en andere mannen die er juist uit waren gekomen, bleven zich koesteren in het zonlicht, genietend van haar laatste warmte, babbelend en nieuwtjes uitwisselend.

Toen Cleon aan de colonnade kwam, bleef hij staan wachten. Hij was iemand die de kunst van wachten verstond; tegen een pilaar geleund, die nog warm was van de zonnehitte, luisterde hij naar de gesprekken om hem heen, en keek naar de duiven, die cirkelden door de lucht of trippelden over den grond, waarbij hij echter voortdurend het oog hield op de beide ingangen naar het gebouw.

Na eenigen tijd werd zijn geduld beloond. De man dien hij zocht kwam uit den linker ingang; hij werd gevolgd door een slaaf, die de handdoeken, den schraper en alle andere benodigdheden voor het bad droeg.

Pasion, die zijn *himation* zwierig droeg, geschoeid met rood lederen sandalen, in zijn hand een stok van zwart hout versierd met een gouden band, die een beetje te breed was om heelemaal smaakvol te zijn, kwam de treden af, voorzichtige loopend, alsof de gewone aarde te ruw was voor zijn fijngevoeligheid.

Zoodra hij Cleon zag, herkende hij hem.

„Ha, Cleon”, riep de aristocraat uit, „wat voert gij hier uit voor de publieke baden? Zeg mij, is het waar, dat koks en huismeesters ook wel eens een bad nemen?”

Hij sprak lachend en zou, zonder verder van den ander notitie te nemen, zijn doorgelopen, maar Cleon hield hem staande.

„Ik zou u gaarne een oogenblik spreken over een be-

langrijke zaak”, zei hij; „maar de nederigheid verbiedt mij u staande te houden op den openbaren weg.”

„Bij den Hond!” riep Pasion uit; „gij kunt zeggen wat gij wilt. Ik praat met iedereen, met een schavuit of met wien dan ook; anders zou de stad mij niet zoo veel vermaak verschaffen”.

Dit was een pose die hij van Diomedes had afgekeken; het waren dezelfde woorden, die Diomedes eens gesproken had. Het verschil tusschen beide mannen lag in het feit, dat terwijl de onverschilligheid voor maatschappelijke fetischen echt was bij Diomedes, ze bij Pasion geveinsd was.

„Kom”, zeide hij, „gij kunt aan mijn zijde loopen en mij vertellen wat gij wenscht te zeggen. Ik moet in beweging blijven, want ik voel mij kil na mijn bad”.

Hij sloeg links af, naar de Agora, en Cleon die een halven stap achter en naast hem liep, begon:

„Gij moet weten, dat ik den dienst van Diomedes verlaten heb”.

„Zoo, hebt gij zijn dienst verlaten?”

„Zoo is het inderdaad en om geen andere reden dan mijn haat jegens dien man — begrijp goed, niet den man zelf, maar het kwaad dat in hem schuilt”.

„Wel, wel”, zei de sluwe Pasion, die oplettend luisterde; „en wat heeft hij gedaan waardoor hij je aanstoet heeft gegeven?”

„Niets — behalve met zijn tong”.

„En wat heeft zijn tong dan wel gedaan?”

„Godslastering — de goden geloochend, ze bespot”.

„Heb je het gehoord?”

„Ontelbare malen”.

„Maar waarom”, zei Pasion, „heb je zijn huis dan eerst vandaag verlaten?”

Cleon, verbluft door de vraag en inziende, dat Pasion niet slechts een bittere vijand van Diomedes was, maar een even groote schurk als hijzelf, deed, ten einde tijd te winnen, alsof hij de vraag niet gehoord had.

„Waarom heb je zijn huis dan eerst heden verlaten?”

„Omdat”, zei Cleon, „ik bij mijzelf dacht: „Laat ik dien man in het oog houden; hij is gevaarlijk voor den Staat en gevaarlijk voor allen, die met hem in aanraking komen; ongetwijfeld verderft hij anderen door zijn meeningen. Laat ik hem in het oog houden”.

„En heb je dat gedaan?”

„Zeer zeker”.

„En wat heb je gezien?”

„Ik zag wat ik verwacht had”.

„En wat was dat?”

„Wat ik ternauwernood kon gelooven”.

„En wat was dat?”

„Waar de goden hem voor zullen straffen”.

„En wat was dat?”

„Het verderven van de jeugd”.

„O ja”, zei Pasion. „Men zegt dat hij jonge menschen verderft door valsche leeringen¹⁾, ze leert de goden te bespotten, zegt dat de maan van aarde gemaakt is en dat de zon een steen is — hebt gij hem ooit zulke stellingen hooren verkondigen?”

„Welzeker”.

„Wanneer?”

„Dikwijls”.

Pasion bleef staan, wendde zich om en keek Cleon aan met oogen koud als ijs en meedoogenloos als de Dood.

„Dikwijls! Is dat een antwoord op mijn vraag? Je moet zorgen, dat je getuigenis volledig is met datums en plaatsen. Je praat als een vrouw”.

„Ik zal praten zooals het u behaagt”, zei Cleon met een plotselingen klank van vroolijkheid in zijn stem.

Pasion schrok.

Cleon had door zijn woorden en den toon waarop hij ze sprak, plotseling te kennen gegeven, dat hij Pasion's vijandschap jegens Diomedes kende en tezelfder tijd hem een verbond aangeboden, dat infaam was; dit alles was vervat in die zeven woorden.

„Gij zult praten zooals het uzelf behaagt”, zei Pasion, „en het zal mij behagen, zoolang gij de waarheid spreekt”.

„Juist”, zei Cleon; „en hoe gaarne ik ook de onschuld zou beschermen en den schuldige straffen, zal ik vermoedelijk in het geval van Diomedes heelemaal niet spreken”.

¹⁾ Hetzelfde werd Socrates ten laste gelegd.

Foto R. H. Herwig.

AVONDSCHEMERING IN DE BEERSER BELTEN.

BEERSE EN ZIJN BELTEN.

JAREN geleden brachten we een paar dagen in het noordoosten van Overijssel door. Van onze hotelkamer uit hadden we een mooi vergezicht over den Lemelerberg. Dat bracht het gesprek op het natuurschoon in dit deel der provincie. Onze vriendelijke waard vertelde van een ongerept stukje natuur, dat dicht in de buurt lag, de zoogenaamde *Beerser Belten*. Uit de beschrijving en ook uit den naam meenden we te mogen afleiden, dat we hier met een soort zandverstuiving te doen hadden. Op mooie zomerdagen trokken velen uit den omtrek er naar toe, om er een paar uur door te brengen. De begroeide gedeelten gaven schaduw voor de ouderen, terwijl de onbegroeide zandheuvels prachtige speelterreinen voor de kinderen vormden. ☞ Tot onze spijt ontbrak ons toen de gelegenheid, er een kijkje te nemen. Toen we jaren later in de buurt kwamen, herinnerden we ons gesprek met den kastelein. We hadden sinds dien het Drouwenerzand in Drente, de Kootwijksche zandverstuivingen op de Veluwe en de eenzame Drunensche duinen in Noord-Brabant bezocht. We wilden dus ook gaarne de Beerser Belten met eigen oogen zien. ☞ Men weet, dat het aantal zandverstuivingen in ons land sterk afneemt. Ondanks het feit, dat daardoor menig stukje ongerept natuurschoon verloren gaat, durven we het een gelukkig verschijnsel noemen. Daarmee verdwijnt immers het gevaar voor uitbreiding en daarmee in verband staande vermindering van productieven bodem. Menig stukje woeste grond werd in bosch of bouwland herschapen. Het Staatsboschbedrijf nam daarin een belangrijk aandeel. Wie daarvan overtuigd wil worden, neme maar eens een kijkje op de Veluwe of in Drente b.v. Grootte stukken woeste grond zijn daar reeds in bosch veranderd. Iedereen, die voor dertig jaren wel eens de reis van Zwolle naar Amersfoort met de Centraal maakte, weet het groote onderscheid van toen en thans. Zelfs bij gesloten portierraampjes werd men toen met een laagje stuifzand bedekt. Door het bedekken van den spoorbaan met grint en het plaatsen van de bekende schuttinkjes van bamboe werd er heel wat verbeterd, doch het vastleggen van de verschillende zandverstuivingen maakte aan de misère voor goed een einde. ☞ Hoe een zandverstuiving ontstaat? Wel, daarvoor is slechts een kleinigheid noodig. De wind krijgt vat op een stukje zand, waar een boer heideplaggen heeft gestoken of op een blootliggend heuveltje, en 't begin is er. Hoe dikwijls zien we niet van die mi-

niatuurheuveltjes nog gedekt door een heidepol, die met een dikke zode het zand vasthoudt. De zode bestaat gedeeltelijk uit veen, ontstaan door het verweeren van doode heideplantjes. Ze is daardoor taai en droogt niet zoo gauw uit als het zand. Toch — als de wind er onder komt, brokkelt ze langzaam maar zeker af. De wortels der heideplanten raken dan bloot, de planten sterven af, de zode droogt sterker uit en verbrokkelt gemakkelijker. 't Begin van een zandverstuiving, die zich stellig en zeker zal uitbreiden, is er. De oppervlakte van het zand is bijna zoo beweeglijk als die van het water. Een frissche bries doet ze rimpelen, de storm jaagt ze op tot heuvels. Geen plant kan wortel schieten in het droge, vluchtige zand, dat zich vandaag hier, morgen ginder op-hoopt om overmorgen weer te verstuiven. Alleen op beschutte plekjes groeien nog wat mindere gras- en mossoorten. En als de stormwind over de vlakte giert, bedekt een wolk van stuifzand de bouwakkers in den omtrek. Steeds verder breidt de zandverstuiving zich uit, steeds meer brokkelt de heidezode af, steeds dieper worden de aangrenzende akkers onder het onvruchtbaar makende stuifzand bedolven, tot de mensch met taai volharding den overweldiger weet te be-teugelen. Eerst wordt de grond geheel of gedeeltelijk omge-spit, naarmate hij meer of minder begroeid is met mossen en grassen. Al wat den wind gemakkelijk vat geeft, wordt vlak afgewerkt en bedekt met laagjes afgemaaide heide, die als dakpannen over elkaar worden gelegd, hier en daar met een flinken schep zand er op. Daarna kan begonnen worden met het poten van jonge dennen, die op beteren bodem gekweekt zijn. Schieten de jonge boompjes wortel, dan is de zandverstuiving voor goed vastgelegd. ☞ Op dezelfde manier zal het ook met de Beerser Belten gegaan zijn. Ze zijn volgens overle-ving in de laatste drie honderd jaar ontstaan. Waar nu de lange rij heuvels zich uitstrekt en het stuifzand den bodem bedekt, zouden vroeger bouwakkers geweest zijn. Vermoede-plekje gekregen en is alles verstoven. Later werden de heu-vels — dank zij de goede zorgen en energie van de Heeren werken op dat gebied in ons land geweest zijn. ☞ Bij latere opgravingen werd, diep onder 't zand bedolven, een schaaps-kooi, en bij grondboring, ± 4 à 5 M. onder 't zand, een laag zwarte aarde gevonden. Beide vondsten wijzen

Foto R. H. Herwig.

MOLEN OP DE HEIDE BIJ MARIËNBERG.

er op, dat hier vroeger geen woeste grond was. ☞ Om het voorgenomen bezoek aan de Beerser Belten te brengen, stapten we aan het station Mariëenberg van den Noord Ooster Locaal Spoor uit. In het landelijke café tegenover het station, met zijn met wingerd begroeide waranda, informeerden we naar den weg. De vriendelijke dochter van den kastelein lichtte ons welwillend in, maar vertelde er in één adem bij, dat een bezoek aan het mooie plekje niet meer mogelijk was: vrije wandeling was niet meer toegestaan. Natuurlijk was dat een teleurstelling. Hadden we het vooraf geweten, dan hadden we verlof kunnen aanvragen. We besloten toch maar ons geluk te beproeven. ☞ De weg van Mariëenberg over Beerse en Junne naar Ommen is schilderachtig. In laatstgenoemde plaats zouden we den trein weer kunnen nemen. Gelukte het ons al niet de Belten te bezoeken, een aardig fietstochtje hadden we toch zeer zeker. ☞ 't Is geen vruchtbare streek, waardoor die weg loopt. Na links een molen „genomen” te hebben, die schilderachtig te midden der heidevelden ligt, naderden we al spoedig het doel van onzen tocht. De bekende bordjes met „verboden toegang” grijsden ons tegen. De vriendelijke kasteleinsdochter had dus wel gelijk gehad. ☞ Een eind verder bemerkten we aan de linkerhand bij een boerderijtje een hollen weg, blijkbaar de ingang van de Belten. Voor de boerderij staan twee mannen in gesprek. We polsen ze eens en tot onze groote blijdschap blijkt één van beiden de opzichter van het landgoed te zijn. Echter — zonder voorkennis van zijn meester, Baron Bentinck, durft hij ons geen verlof tot fotografeeren te geven. Jammer genoeg is die op reis. Na heel wat heen en weer gepraat krijgen we het gewenschte verlof als we beloven, dat we de foto's niet zonder voorkennis van den eigenaar zullen reproduceeren. De toegang tot de Belten is dus vrij. ☞ Duidelijk is de onderhoudende hand van de verschillende eigenaars te bemerken. Hoewel een zandverstuiving, is het verschil met de Drunensche duinen b. v. (zie Buiten jaargang 1924 No. 46) groot. Daar, behalve aan den rand, de groote eenzame zandvlakte met grillig gevormde kopjes en heuveltjes, waar bijna elke plantengroei onmogelijk is. Tusschen die kopjes de grillige zandzee met gerimpeld oppervlak. Woest en doodsch is daar alles. Hier wel kleinere stukken wit stuifzand, dat blinkt in de felle zomerzon. Telkens echter wordt de zandzee onderbroken door de begroeide heuvels, die heerlijke schaduw bieden op dezen war-

men dag. ☞ Een van de dalen heet „'t Ruitersdal”. Die naam herinnert aan het einde van den Franschen tijd. Een afdeeling Kozakken, van Duitschland ons land binnentreckende, trok door Beerse. De bevolking vluchtte met het vee in een dal tusschen de heuvels en keek vandaar naar het voorbijtrekkende krijgsvolk. Sinds dien draagt dat dal bovengenoemden naam. ☞ Langs de noordzij van de lange heuvelrij loopt de Vecht, waarlangs bouw- en weilanden liggen. Ten zuiden ervan vindt men de bosschen en zandverstuivingen en ook moerassige veenstukken en vennen, waar de bevolking van Beerse voor eigen gebruik turf graaft. ☞ Het huis te Beerse, dat reeds in 1227 bestond, moet zeer schilderachtig aan of in de onmiddellijke nabijheid van de Vecht gelegen hebben. Vermoedelijk is het in 1836 afgebroken. Een bouwhuis en een deel van de grachten zijn nog aanwezig. Nu loopt de Vecht, die telkens haar loop veranderde, op een afstand van ongeveer zeven minuten gaans. De oude bedding is nog duidelijk te zien. Het huis was een Havezathe, het laatst in bezit van de familie Pallandt van Beerse. De eerste van de in de geschiedenis bekende heeren van Beerse, Warnerus à Beerse, komt voor op de lijst van de in 't jaar 1227 bij Koevorden gesneuvelde edelen. In 1328 wordt het huis nog vermeld in een brief van den graaf van Bentheim. Enkele latere eigenaars vinden we nog vermeld. Zoo in 1406 Dideric van Voerst, in 1669 het lid van de Ridderschap Herman Schaap, in 1714 Carel Philip graaf von Hüffel. Den 31 Maart 1770 gaat het over in eigendom van Adolf Warner Baron van Pallandt. De woeste gronden en belten gingen later in eigendom over aan den heer D. H. de Vries, directeur van de Moluksche Bank te Amsterdam, die de goederen verkocht aan Baron M. Bentinck, den tegenwoordige eigenaar¹⁾. Deze heeft een nieuw kasteel laten bouwen. In het eikenhout, waarmee de heuvelrij de Buurschap Beerse ten Zuiden afsluit, werden bekoorlijke wandelpaden aangelegd. ☞ Van de Belten tot het gehucht Beerse is maar een kleine afstand. Het aardig gelegen dorpje verraadt door bouworde onmiddellijk zijn Saksischen oorsprong. Er is zelfs iets wat op een Brink gelijkt. Bij de boerderijen nog veel muren van vlechtwerk met leem of klei bestreken. Het volkstype is eveneens duidelijk Saksisch. ☞ In oude tijden is Beerse een zelfstandige marke geweest. Reeds in 1405 wordt het als zoodanig genoemd: de marktgenooten stonden in dit jaar hun rechten op de wilder-

Foto R. H. Herwig.

DE BUURSCHAP BEERSE.

nissen van Sibculo af ten behoeve van een te stichten klooster. In 1607 keurt de markerechter van Beerse goed, dat de erfgenamen van Den Ham gronden verkoopen voor het herstellen van den toren. Ook later vinden we nog meermalen een gezamenlijk optreden van Beerse en Den Ham vermeld, een gevolg van de omstandigheid dat „de Hammer- en de Beerse-marke ten deele een onverscheyden marke” vormden. Een Statenbesluit van 1760 maakte daaraan een eind. Een plan van verdeling der marken werd bij Koninklijk Besluit van 14 Sept. 1848 goedgekeurd. ☞ Het kleine dorpje is spoedig bekeken; we vervolgen onzen fietstocht. Ten deele voert onze weg langs de dennen- en eikenbosschen van de landgoederen Eerde, Junne en 't Laar, en al spoedig daarop is Ommen bereikt.

R. H. H.

¹ Hem en den Burgemeester van Ommen worde een woord van dank gebracht voor de door hen verstrekte inlichtingen.

OUDERZORG.

MIJN huis staat aan den rand der samenleving. Rondom tuin, die aan de oostzijde eigenlijk reeds het bosch is, waar alleen een breede beukenhaag en een geteerd hekje aanduiden, dat het terrein daar eindigt. Aan den zuidwestkant loopt het kanaal, het onvermijdelijke, in deze streken „wijk” (spr. wiek) genoemd. ☞ Over de wijk begint de heide, rechts begrensd door een donker en statig dennebosch, overigens zou ik haast zeggen, heelemáál niet begrensd! Aan den einder geven enkele verspreide boerenwoningen een klein weinigje relief aan den overigens vlakken horizont. ☞ De tuin krioelt van allerlei wildgedierte, waaronder konijnen en eekhoorns een eerste plaats innemen. Het huis ligt iets hooger dan de omgeving; er is wat zand op het terrein gebracht voordat men ging bouwen. Dat zand nu, is de groote aantrekkelijkheid voor de konijntjes, die zonder notitie te nemen van de gewoonlijk toch zoo gevreesde buurschap der menschen, er hun holen in graven en hun jongen ter wereld brengen. ☞ Een sterk staaltje van hun vertrouwelijkheid beleefde ik het vorige jaar, toen ze vlak naast het huis, zoowel aan de west- als aan de noordzijde een hol hadden gegraven. Op een morgen in de huiskamer komende en naar buiten ziende, ontdekte ik 't opeens vlak voor het venster, nog geen meter van den muur. ☞ Terwijl ik er nog met verbazing naar keek, kwam het konijn uit de haag te voorschijn met zijn bekje vol dorre grasjes, die aan weerskanten als groote snorren uitstaken. Zonder zich ook maar in 't minste om mij te bekommeren, sprong hij over het grasperk naar zijn hol in het pad, en verdween er in. Dadelijk kwam hij terug; zijn bos stroo had hij gedepo-

neerd. Natuurlijk bleef ik kijken; wie zou zoo iets merkwaardigs verzuimen? En zoo zag ik hem wel 18 à 20 keer heen en weer springen, telkens zoo'n bosje naar binnen dragend. ☞ Nu was het genoeg, en hij ging op den rand van zijn holletje zitten. Wat zal er nu gebeuren, dacht ik. Zou het vrouwtje nu ook buiten komen? Maar neen, hij begon zich zelf met de tanden heele plukken „wol” uit te rukken; af en toe deed het hem zelfs pijn, want dan schudde hij zich of trok zijn pootje weg. Eindelijk had hij zijn bekje heelemaal vol, en bracht hij ook deze „wol” nog binnen en daarna begon hij met grooten ijver het hol dicht te krabben. Met de voorpooten schoof hij het zand onder zijn buik door naar achteren, en gaf het daarna met de achterpooten nog een definitief zetje. Tot slot maakte hij het pad weer gelijk, door met de voorpootjes op het losse zand te kloppen, evenals wij dat met onze handen zouden doen — toen ging hij weg, het bosch in. ☞ Ik was verbaasd, verheugd, verrukt zelfs, dat ik dit leuke tooneeltje had mogen aanschouwen. Doch — er wachtte mij nog meer! Ook voor het noorderraam was zoowaar een hol in het pad, doch ik zag daar geen behangerstoffeerder bezig, dat was blijkbaar reeds klaar. ☞ Elken morgen zag ik, dat de holen des nachts open waren geweest en weer dichtgekrabd. Dat was heel duidelijk te zien aan allerlei sporen. En dat moest ook wel, want toen het hol gemaakt werd, zat het vrouwtje er in en droeg de man de bekleeding naar binnen, en metselde ten slotte zijn wijfje in. Spoedig zijn toen de jongen geboren en elken nacht mocht de voedster er uit om een luchtje te scheppen. Na een paar weken bleef ze geheel buiten, en kwam alleen maar op gezette tijden naar het hol, om haar jongen te voederen. ☞ En zoo was het mij vergund, een der liefste tafereeltjes te zien, die ik me kon indenken. Want op een stillen avond zag ik de voedster weer komen, het hol openkrabben, en daar kwamen zoowaar drie nieuwsgierige konijnenkopjes naar buiten piepen. Ze hadden de oogjes al open. De voedster besnuffelde ze even, en legde zich toen languit over de opening van het holletje. De drie konijnenkinderen dronken zich zat, ze mochten van den spoedig weer naar binnen gedreven, ingemetseld op de bekende manier, en weg sprong moeder. En over dat pad liepen wij alle dagen zoo maar gewoon heen, eerst zelfs zonder te weten, wat daar voor leuk jong goedje onder zat! ☞ Het andere hol aan de westzijde werd door onzen hond, ik het bijtijds, hij was juist met zijn neus boven op het nestje, en keek met één oog schuin naar boven naar mij, om te vragen: zal ik? Mag ik ze doodbijten? Hij mocht natuurlijk niet.

ik trok hem net bijtijds aan z'n halsband weg en bracht hem binnen. ☞ Toen was de nieuwsgierigheid mij de baas, en . . . stak ik zelf de hand in 't nest. Vier schattige konijntjes bracht ik aan het licht; alle vier stopte ik in mijn jaszak, om ze binnen aan de huisgenooten te laten zien. Maar ik heb ze heusch heel gauw weer in hun wollen nestje gezet, heb daar een stukje karton overheen gelegd en toen het zand er weer op. Het nest zat niet dieper dan een voet onder den grond, de pijp liep zacht hellend naar beneden en was ruim een meter lang. ☞ Ik hoopte van harte, dat mijn schendende hand de ouden niet zou hebben verdreven, want er zat nu natuurlijk een „mensenluchtje” aan alles, en dan dat stuk karton! Idioot gewoon, uit konijnenoogpunt! ☞ Den volgenden morgen was er een nieuwe pijp naar het nest gegraven. Deze pijp bleef open. De konijntjes waren door de ouden blijkbaar naar een veiliger plek gebracht.

Foto R. H. Herwig.

TOEGANGSWEG TOT DE BEERSER BELTEN.

OUDE GEBRUIKEN.

ROOMSCHE KALENDERTAAL.

MET *Sint Peter* gaan de boerenknechts en boerenmeiden af. Dit beteekent niet anders dan: op 22 Februari verlaten zij hun oude betrekking en begeben zich in nieuwen dienst. En met *Baomis* betaalt de Brabantsche boer zijn kooppenningen bij den notaris. *Baomis* is 'n verbastering van *St.-Bavo* (mis), wiens patroonsfeest valt op 1 October. Als met *Lichtmis* (2 Februari) de zon op het Evangelieboek schijnt, belooft dit een goed bijenjaar, maar wee, wanneer op *Sinte Margriet* — de gevreesde — (10 Juni) er regen valt, dan zal het water plassen in sloot en vliet gedurende ten minste zes weken! ☞ Wij voelen ons immers allen verlicht, niet waar, als de IJsheiligen *Pancratius*, *Servatius* en *Bonifacius* midden Mei vertrokken zijn? Dan eerst kan de kachel worden opgeborgen en 'n goede maand later heeft de boer zijn boonenveld gereed, doch wil hij van een goeden oogst verzekerd zijn, zoo dienen ze gezet tien dagen vóór *Sint Jan* (24 Juni). ☞ De scherpzinnige lezer heeft opgemerkt, dat de eenvoudige plattelander onzer streek de gewone dateering van den burgerlijken kalender negeert en zich aan 'n gebruik, dat wortelt in de Roomsche cultuur der Middeleeuwen. Toen doordrong de godsdienst dermate het leven van ons volk, dat hij ook zijn stempel drukte op zijn dagelijksche doen. Zijn niet de kermis- en kermisfeesten in hun oorsprong 'n godsdienstig feest, althans zeer nauw aan den Roomschen eeredienst verbonden? ☞ Niet geheel zelfs is het Protestantische Noorden aan dien invloed ontkomen: *Sint Nicolaas* (6 Dec.), de universeele vriend van Roomschen en Onroomschen Nederland, was de heilige bisschop van Mira, vermaard om zijn liefdadigheid. En welke Hollandsche jager viert niet con amore *St.-Hubertus* patroonsfeest mee op 3 November, door zijn enthousiaste deelneming aan de jachtpartijen in grooten stijl, welke overal op dien dag gehouden worden . . . ☞ Het rijtje zou gevoegelijk uit te breiden zijn met enkele tientallen, doch ik volsta voor heden met de vermelding nog van het feest der *Onnoozele Kinderen* (28 Dec.), herinnering aan den kindermoord door koning Herodes. Dan krijgt de

mannelijke Benjamin vaders kleeren aan en 't jongste zusje zwaait op dien dag den scepter in moeders keuken. Deze feestviering is vooral ook geliefd in de kloosters der vrouwelijke religieuzen, waar op dien dag een der jongere kloosterszusterkens de rol van overste mag vervullen. ☞ Zij hier ten overvloede nog vermeld, dat in het nabije Limburg de viering van het patroonsfeest de plaats inneemt van onzen verjaardag. Dat zulks in Brabant niet meer geschiedt, valt zeker te verklaren uit het feit, dat *ons* geweest als generaliteitsland eertijds het meest van zijn karakter heeft ingeboet.

J. M. HOES.

BIJ DE DIEREN.

BASILIUS MOMPPELS EN HIERONYMUS KRAAGPIETER.

DE beer Basilius Mompels stond voor het huis van zijn neef, de kraagbeer. „Hieronymus Kraagpieter, ben je thuis?” vroeg hij en klopte met zijn poot aan den wand van het hol. Niets bewoog zich daarbinnen. Hij vernam slechts een zacht gebrom. ☞ Basilius Mompels klopte met meer nadruk. „Kraagpieter — ben je thuis? Hi-eronymus!” — „Nee, ik ben niet thuis”, zei Hieronymus Kraagpieter van de diepte van het hol uit en hij gromde wrevelig. „je weet toch, dat ik na tafel altijd

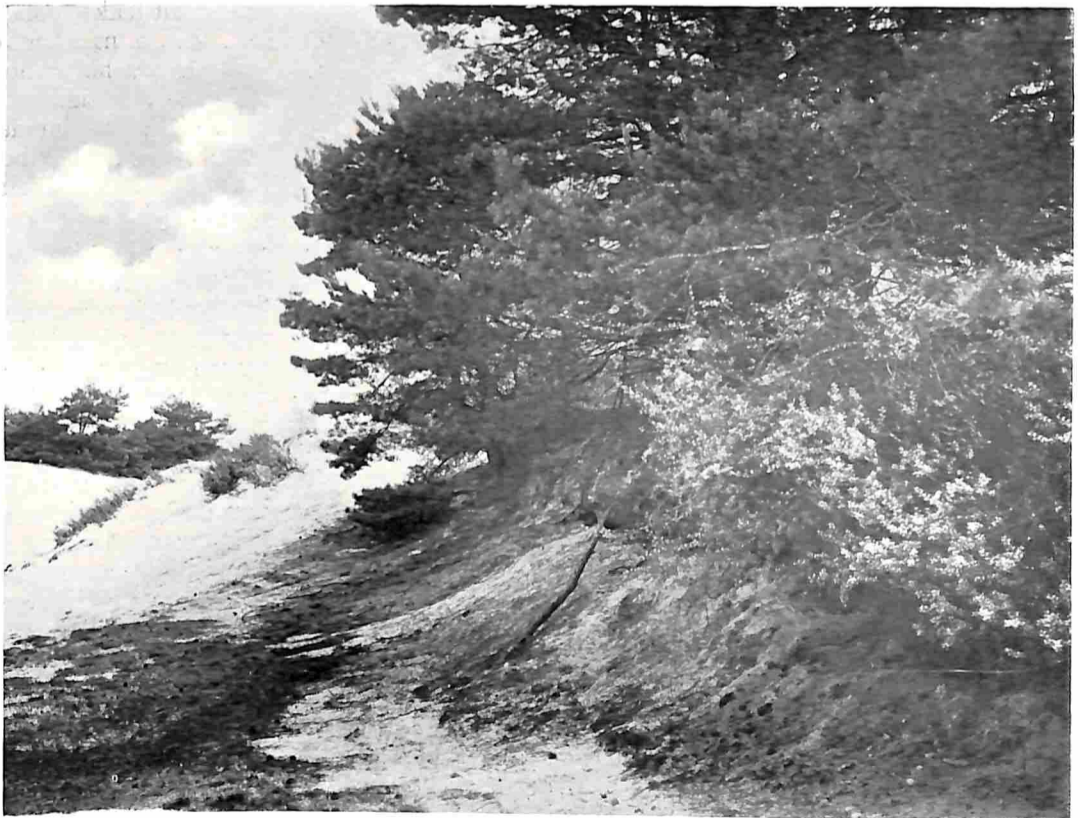

Foto R. H. Herwig.

IN DE BEERSER BELTEN.

een dutje doe". — „Hieronymus", zei Basilius Mompelpels, „als ik je zeg, waarom ik gekomen ben, ben je ineens thuis", ☒ Hieronymus Kraagpieter verscheen in den ingang van het hol en maakte vele buigingen. Dat doen kraagbeeren, en het staat erg beleefd. Maar Hieronymus was heelemaal niet beleefd, want hij mompelde iets over gestoord worden en wreef met zijn pooten zijn oogen uit. ☒ „Zeg, Hieronymus, ik heb een hollen boom ontdekt vol honing, een zalig verborgen plekje, waar niemand iets van weet". — „Waar?" zei Hieronymus Kraagpieter en draafde weg op handen en voeten. — „Wacht nou even, ik zal 't je wijzen", zei Basilius Mompelpels en haastte zich hem te volgen. „Je loopt den verkeerden kant op. Je moet ergens anders heen!" — „Waar?" zei Hieronymus Kraagpieter en keerde weer om zoo snel hij kon. — „Je zou nplaats van „waar", ook wel eens „dank je" kunnen zeggen", vond Basilius. „Nu kan je eens zien, wat voor een opvoeding jij gehad hebt". ☒ Basilius Mompelpels en Hieronymus Kraagpieter sjokten naast elkaar voort, vol inspanning; hun voeten stonden naar binnen, als bij zwaarlijvige heeren, die graag tafelen. ☒ Het verborgen plekje was in een hollen boom, die twee heel kleine openingen had, waar de takken afgestorven waren. Een verrukkelijke geur kwam daaruit. Basilius Mompelpels knorde van genoegen. Hieronymus Kraagpieter maakte keelgeluiden van welbehagen. ☒ „Hier zijn de twee gaten. Dit hier schijnt 't grootste te zijn", zei Basilius. — „Waar?" zei Hieronymus Kraagpieter en probeerde zijn kop er door te steken. „Het gaat niet. Het gat is te nauw. Ik heb 113 halswijdte. Basilius jij moet het probeeren. Maar eet de honing niet alleen op". ☒ Basilius Mompelpels schudde zijn kop en bromde. „Ik heb 119 halswijdte", zei hij klein en onderdanig. Hieronymus Kraagpieter krabbelde met zijn poot in het gat. ☒ „Dat gaat ook niet", zei hij teleurgesteld. „Ik draag handschoenen No. 14. Basilius, probeer jij 't eens". — „Ik heb nummer 16", zei Basilius en hij keek nijdig naar zijn groote pooten. — „Basilius, we zullen er onzen neus in moeten steken", zei Hieronymus Kraagpieter. „Maar jij moet het eerst probeeren. Jij bent de oudste". ☒ Basilius Mompelpels stopte zijn neus diep in het gat, waar de tak gezeten had. Het rook overheerlijk. — „Basilius", zei Hieronymus Kraagpieter, „wat trek je een raar gezicht? Je ziet er niet uit of je honig likt". ☒ Hij kreeg geen antwoord. Pijlsnel vloog de neus van Basilius uit het gat. Een zwerm woedende bijen omgaf de beide neven. — „M'n mooie kraag!" jammerde Hieronymus Kraagpieter en in vertwijfeling sloeg hij met zijn pooten om zich heen. ☒ Basilius Mompelpels niesde letterlijk bijen. Het was hoogst en hoogst onplezierig. Want een bij in je neusgat is niet bijzonder kalmeerend. ☒ Thuis likte Hieronymus Kraagpieter zijn kraag en kamde hem met zijn klauwen uit. „Nu kan ik vanavond niet naar mijn rendez-vous gaan", zei hij. „Mijn kraag moet eerst weer opstijven in de zon. Mijn schatje hecht zooveel aan een gesoigneerd uiterlijk en keurige kleeding". ☒ Basilius Mompelpels verkoelde aanhoudend zijn neus in een plas water. Hij had daar dringende redenen voor. „Ik had vandaag naar een vergadering willen gaan van de Natuurhistorische Vereeniging over de hollenberen". zei hij boos. ☒ Zij waren allebei zoo nijdig als een spin. En zij waren woest-nijdig op elkaar. „Gaten zoo wijd als de omvang van een tak zijn niets voor dikke heeren", zei Basilius Mompelpels en hij keek Hieronymus Kraagpieter honend aan. „Voor lekkere, verborgen plekjes moet men geen plompe pooten hebben. Anders gaat je kraag eraan. Vind je ook niet, Hieronymus?" — „Met andere lui gaat het nog veel erger", zei Hieronymus Kraagpieter. „Menigeen steekt enkel zijn neus maar in de honing — en dan niest hij al bijen!"

Naar het Duitsch van MANFRED KYBER.

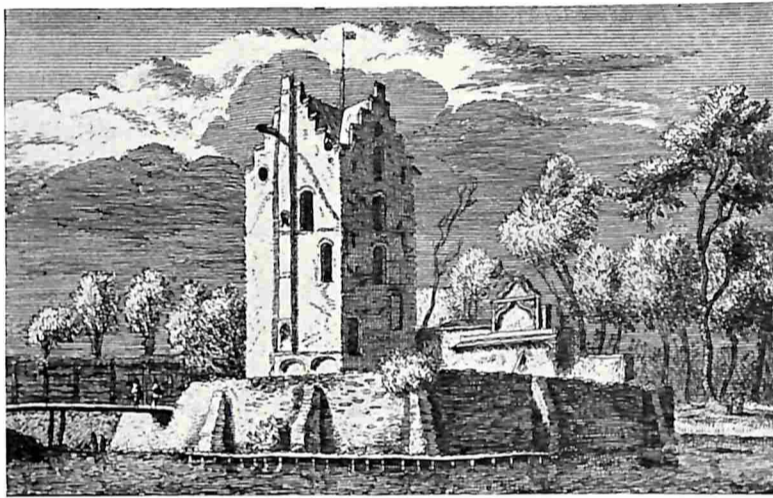
KOSTVERLOREN.

IN het „Kabinet van Nederlandsche en Kleefsche Outheden" zegt Brouërius van Nidek: „De vermakelijke Amstelstroom, die bijna te midden door het aenzienlijk Baljuwschap van Amstelland, alzo naar dien stroom genoemd, gelijk de beruchtste koopstadt der geheele weerelt, Amstelredam geheeten wordende, heen vloeit, wiert al van outs en van veele jaren herwaerts door welvarende inwooneren van gemelde stadt, zo wegens zijne aenlokkelijke frisse wateren, zachten loop en vermakelijke bochten, als groene boorden en omgelege grasrijke landerijen, met net beplante lusthoven en welgebouwde landhuizen ter uitspanninge en verlusting beslagen . . ." Op deze breedspakige wijze bezingt de auteur, „op Helikon bekend, en in het hart der Outhheit doorgedrongen", de heerlijkheden van den Amstel in proza, gelijk Daniël Wilink het in dichtmaat heeft gedaan:

„Wat schaft Uw boezem ons een zoet!
Wat schenkt Uw schoodt al overvloed!
Een overvloed van lieflijkheen,
Die alle menschen weet te streelen,
Wanneer men merkt, hoe ongemeen.
Gij pronkt met Uwe stroomjuweelen . . ."

☒ Helaas, waar zijn ze gebleven, die juweelen van den Amstelstroom! „Vele jaren herwaerts" zochten en vonden „de welvarende inwooneren" aan den Amstel rust en verpozing van „Het lastigh stadt- en beursgewoel, vermengt met veel

bekommeringen". ☒ Maar de tijden zijn veranderd. Waar zijn thans de juweelen? Ze zijn haast alle uit het montuur verwijderd, maar dat althans is gebleven, en onze Amstel is nog altijd „vermakelijk", al worden de „netbeplante lusthoven" ende welgebouwde landhuizen niet meer bij voorkeur gebouwd aan de bekoorlijke bochten met hun grasrijke landerijen van Amstel of Vecht, maar op en bij de duinen en heuvels van zand. De statiekoetsen hebben plaats gemaakt voor de auto's, en inplaats van de krul- of staartpruiken met rijk gevederden, breedgeranden hoed of 'n driekante steek er boven,

DE RUÏNE VAN HET HUIS KOSTVERLOREN IN 1650.
Naar de teekening van Rademaker.

dragen de Amsterdamsche heeren, die „stadt- en beursgewoel" ontvluchten, een autopet en een stofbril. ☒ „Verre boven alle andere Hoeven" (zegt de genoemde beschrijver) muntte het hier nevens verbeelt wordende huis *Kostverloren* veele jaren boven zijne bureu uit". Het landhuis is vele malen uitgeteekend, beschreven en bezongen. In „De Navorscher" van 1852 lezen we op bladzijde 276 (als antwoord op een vraag): „Ruim 1100 Rijnlandsche roeden van Amsterdam aan de zesde bogt des Amstels van de stad gerekend, in den Middelpolder tusschen het groote en het kleine Loopveld ('t welk doorgaans Kalfjeslaan geheeten, den Amstel met den Veedijk of Amstelveenschen weg vereenigt) stond reeds voor 1610 het lusthuis *Kostverloren*, dat zoowel door zijn hooge, dikke muren en ruime kamers als wegens zijne hechtheid, groote ramen en gewelfde kelders onder de vele buitenplaatsen aan den Amsteldijk uitmuntte en bijzonder ook de aandacht trok door eenen welbeplanten hof, statig voorplein en sierlijke poort. Tijdens den eersten stichter (wie het geweest is, heb ik niet kunnen uitvinden) werd dit *Amstelhof* genoemd; dan de bodem gedurig zakkende onder den zwaren last van het gebouw, dwong eerlang den eigenaar tot steeds vernieuwde aanzienlijke onkosten, ter instandhouding, en gaf alzoo, in vervolg van tijd, geboorte aan den eigenaardigen naam *Kostverloren* die dus voor *kosten verloren*¹⁾ gebezigd werd. Een felle brand vernielde bijkans dit geheele gebouw tusschen de jaren 1630 en 1680. Na deze ramp werd op een gedeelte van den ouden muur een nieuw huis gevestigd, 't welk den naam bekwam van Ruischenstein. — Waarom nu het water, 't welk dwars door den Middelpolder van 't groote Loopveld tot nabij de Wetering-Barrière van Amsterdam vloeyende, ge-

1) Kost voor kosten wordt ook gezegd in: „De Cost gaat voor de Bact uit".

meenlijk Wetering of ook wel Boerenwetering geheeten wordt, soms wel den naam draagt van Kostverloren Wetering, zal na al het verhaalde wel geen punt van kwestie meer behoeven uit te maken." ☼ Deze schrijver heeft blijkbaar, wat hij mededeelt, ontleend aan Brouërius van Niedek, die zijn boek uitgaf in 1727 en niet heeft geweten, wie de oorspronkelijke eigenaar was van „Kostverloren”. Dat het „Kleine Loopveld” Kalfjeslaan werd genoemd, komt waarschijnlijk hierdoor, dat er een café aan den ingang bij den Amstel werd gebouwd, dat den naam van „Het Kalfje” droeg. Daniël Willink heeft daarover „uitgegalmt”:

„Hoe heerlijk pronkt dees ruime laen!
Hoe prijken hier de groene masten,
De hooge boomen, die hier staen!
Zij nodigen de jonge gasten,
Om door dit lustigh loopveld heen ¹⁾,
Waervan mijn oog geen ent kan vinden,
Te gaen naer 't luchtig Amstelveen,
Dat deftigh praelt met breede linden”.

☼ Wat den schrijver van Het Kabinet der Outheden in 1729 en ook den hierboven aangehaalden schrijver (B. H. J.) in De Navorscher onbekend was, vond de Heer Van Voorthuyzen in het Gemeentearchief, en wel in het in 1903 verschenen werk „De Vroedschap van Amsterdam van 1578 tot 1795,” van Joh. C. Elias: „Mr. Jan Benningh, Schepen in 1492, Schout in 1495 en Raadsheer in den Rade Provinciaal van Holland (vóór 1513). Hij en zijne vrouw bouwden eene buitenplaats aan den Amstel, *Brillenburg* (later Kostverloren en daarna Ruyschenstein genoemd). Zij stichtten ook in 1513 het Clarissenklooster binnen Amsterdam. Mr. Jan Benningh trouwde met Imme N. N., eene boerendochter van Diemen, maer zeer rijk. Zij overleden beiden kinderloos”. ☼ Toen dus Kostverloren tot een ruïne werd door den brand, had het al 137 jaar gestaan. Wanneer de herhaalde verzakkingen van 't gebouw plaats vonden, heb ik nergens vermeld gevonden. ☼ Verschillende malen is het prachtige lusthuis uitgeteekend. *Klaes Janzen Visscher* deed het in 1610, *Rademaker* in 1630; *van Liender* (1731—'97) gaf 'n „print van 't Huis Kostverloren zooals het zich vertoonde in den jare 1650, door brand verdelgt, en te voren door 't wechzakken van de gront *verscheiden malen buiten staet gebracht, waaruit de naem gesproten is van Kostverloren.*” Zeer fraaie gekleurde afbeeldingen van 't vermaarde lusthuis berusten op het gemeentearchief aan den Amsteldijk. Ook is daar een mooie teekening, die voorstelt 'n gezicht op den Amstel tusschen Kostverloren en Ouderkerk, geteekend door M. Pool. ☼ In het „Amsterdamsch Jaarboekje” van 1888 komt een opstel voor van A. W. Weissman, getiteld: „Buitenplaatsen langs den Amstel”. De schrijver heeft er een kaartje bijgevoegd van den Amstel tot Ouderkerk met aan den linkeroever 24 buitenplaatsen. „*Amstelhoek*” is de eerste en „*Ruyschenstein*” de zeventiende in de rij. Aan den rechteroever geeft het kaartje 9 lusthoven aan. Weissman deelt mede, dat Abraham Rademaker de hofsteden „naar 't leven geteekend en in 't licht gebragt” heeft. Door G. Tysens is het werk „met eene Poetize beschrijving versierd”. De dichter zegt:

„Heeft Vondels schrand're pen den snellen Rijn beschreven,
En zal Antonides door d'Ystroom eeuwig leven?
Ik volg het loflijk spoor dier letterhelden naar,
Om mijn Geboortestroom, indien het mogelijk waar,
Door 't rijzend heldendigt aan d'eeuwen op te dragen”.

☼ Vooral „*Ruyschenstein*” wordt door den dichter met geestdrift bezongen. Het beviel hem bijzonder, dat de eigenaar, de heer *Manuel Ximenes Baron de Bellemonte*, hem zoo vriendelijk ontving en zoo gastvrij onthaalde op „*Virginieskruid*” en „*Nectarsap*”. „*Hoe trouw wordt 't gastvrijregt in dezen hof be-*

veiligd!” roept hij uit, en voegt er bij: „*Hoe menig maal wordt dat door anderen ontheiligd!*”. Het schijnt hem namelijk nog al eens gebeurd te zijn op z'n rondgang langs de lusthuizen, dat de bezitters te trotsch waren om den nederigen rijmelaar te ontvangen. ☼ Uit de beschrijving, die de dichter geeft van „*Ruyschenstein*” blijkt, dat, evenals dat 't geval meer was met de tuinen uit de 18e eeuw, deze lusthof allerlei verrassende perspectivische effecten vertoonde:

„De doorzichtkunde schijnt hier in haar hof te wonen,
Zoo net is deze plaats naar hare kunst gestigt”.

☼ Er wordt verder gewag gemaakt van een rijk voorziene volière, van kunstige waterwerken, waaronder zoogenaamde „bedriegertjes”. Dit waren fonteintjes, die op verborgen plaatsen in de voetpaden waren aangebracht en de wandelaars besproeiden, als de eigenaar van den tuin of iemand anders, achter een haag staande, ze onverwachts liet werken — wat nooit naliet aanleiding te geven tot groote vroolijkheid. Ook was er een tempeltje met een beeld er in, en een groote kom met een ananas in 't midden en vier dolfijnen op den rand, die de jaargetijden droegen. Uit al deze figuren spoot geregeld water. Deze waterwerken werden gevoed door een zoetwaterbron, die langs den Amstel werd gevonden en waarnaar het lusthuis zijn naam waarschijnlijk heeft ontvangen. De dichter roept uit:

„Wie dorst ooit van te voren,
Deez' plaats benoemen met den naam van Kostverloren,
Daar Ruyschenstein zijn kosten is meer als dubbel waard”.

☼ De familie *de Belmonte* behoorde evenals die van *de Pinto*

tot de aanzienlijksten onder de Portugeesche Israëlieten. *David de Pinto*, gehuwd met *Lea Ximenes de Belmonte*, bezat het lusthuis „*De Tulpenburg*”, dat nummer 20 was in de rij, en nog rijker en schooner dan *Ruyschenstein*. De familie *de Pinto* vooral stond in hoog aanzien bij de Prinsen Willem IV en Willem V. ☼ *Weissman* schreef in 1888: „De meeste hofsteden zijn thans verdwenen; slechts hier en daar leest men nog de oude namen”. Een van de oudste en fraaiste werd in 1862 verkocht en verbouwd tot 'n waskaarsenfabriek, later werd er een houtzagerij in gevestigd en in 1888 werd 't ge-

HET HUIS KOSTVERLOREN IN 1630.

Naar de teekening van Rademaker,

bouw gesloopt¹⁾. Er kwamen een aantal woonhuizen voor in de plaats. — En in de laatste jaren verscheen „Plan-Zuid” aan den horizon. Er werden gansche blokken van hoge stads- huizen gebouwd. *Amstelvreugd*, *Meermond* met het oude koe- peltje verdwenen. Ook *Meerhuizen*, het lusthuis, waar eens *Spiegel* woonde en waar in 1913 de „Tentoonstelling voor de vrouw, 1813—1913”, werd gehouden en waar thans de Jozef Israëlskade begint. ☼ „Of Ruyschenstein, hetzij onder dezen of eenen anderen naam, nog in wezen is, ben ik niet in staat met zekerheid mede te deelen” zegt B. H. J. in „De Navorscher” van 1852. Dat het opnieuw zou zijn gaan lijden aan z'n chronische kwaal van in de modder zakken, waaraan het vroeger herhaaldelijk leed, lijkt niet waarschijnlijk. Toen het eenmaal door brand een ruïne geworden was en, weer herbouwd, als een fenix uit zijn asch was herrezen, zullen de bouwmeester en de nieuwe eigenaar zeker wel gezorgd hebben, dat het op steviger grondslagen rustte. Maar wat er mee gebeurd is na den tijd van zijn grootste glorie, het schijnt niet bekend. Aan het gemeentearchief van Amsterdam bleek niets meer over zijn geschiedenis en over zijn uiteinde te vinden. Vermoedelijk is het, toen de tijd van verval voor ons land kwam, mee in verval gekomen en met zoovele andere lusthuizen gesloopt. De Amsterdam- sche patriciërs hadden zulke geweldige aderlatingen onder- gaan, dat er voor zoo weelderig ingerichte lusthuizen geen geld meer was. Bovendien raakte de Amstel uit de mode, toen de tijd kwam, dat er weer buitenplaatsen werden ge- bouwd. ☼ Wat betreft den naam „Kostverloren”, deze is al zeer oud, veel ouder dan 't landhuis aan den Amstel. Ver- schillende huizen, polders, landerijen en weteringen zijn zoo genoemd. Reeds in 1414 bestond bij Rhenen de polder

1) Loopveld beteekent een land, waarover een wandelpad ligt. Toen daarvoor in de plaats een laan met een rijweg kwam, was natuurlijk de naam van loop- veld niet meer geschikt.

1) Dit was het voormalige lusthuis *Kostenwerk*.

Kostverloren. Te Lienden bestaan nog Hoog- en Laag-Kostverloren. Ze behoorden in 1469 aan de St. Jansheeren te Utrecht. Bij Amsterdam vinden we de Kostverlorenvaart (en de Kostverlorenkade, die daar naar genoemd is). De eerste is in 1413 door Amsterdam gegraven. De Haarlemmers wierpen daar een dam in, om de Amsterdammers te dupeeren en hun te verhinderen hun concurrentie aan te doen. Twee eeuwen lang duurden de twisten over die vaart. Eerst in 1606 kwam er een vergelijk tusschen Amsterdam en Leiden, aan den eenen, en Haarlem aan den anderen kant, door bemiddeling van de Heeren Joh. van Oldenbarnevelt, 's Lands advocaat, en Kromhout, Raadsheer in 't Hof van Holland.

J. SCHUITEMAKER Cz.

SEMPER VIRENS.

ZOO oppervlakkig beschouwd, zou men niet zeggen, dat de bekende *Klimop* (*Hedera Helix* L.) een onzer merkwaardigste heesters is. Wel kent nagenoeg iedereen deze klimplant, daar zij veelvuldig de oude boomen van bosschen en parken omstrengelt, zich hecht aan de muren van villa's en kasteelen of sierlijk voortkruipt over het dak van een oude schuur, een simplen bouwval en, met gracielijk in de lucht wiegende koptakken, afhangt. Velen onzer zullen ook (uit zichzelf of door anderen daarop attent gemaakt) opgemerkt hebben, hoe wonderlijk mooi, want doelmatig, de meestentijds 3 tot 5 lobbige bladeren zich naast elkander voegen, in elkaar sluitend tot een bijna wiskunstig ingedeeld vlak van glanzend groene figuren. Bladmozaïek noemt men dat en men vindt het bij vele andere planten, schoon niet altijd zoo opvallend. In den dorren winter behoudt de Klimop haar bladeren, die taai en leerachtig, aldus goed gewapend zijn tegen vorst en koude. De eigenaardige bladstand, het juist genoemde bladmozaïek, bevordert (of heeft ten doel, zou ik misschien juist kunnen zeggen) een goede bestraling door het zonlicht. Waar de takken van den heester, kruipend over den bodem of opgaand langs den stam van eik of beuk, nog niet zeer hoog zijn gegroeid en veel licht dus levensnoodzaak is, spreekt het mozaïek het sterkst. Hoogerop ziet men het spoedig onregelmatiger worden tot het ten leste bovenaan zoo goed als geheel verloren gaat. De groei is geëindigd en daàr, hoog boven den grond, niet meer gehinderd door de schaduw van stammen, takken en twijgen, krijgen de bladeren licht in overvloed, verliest het mozaïek dus zijn beteekenis. En nu geschiedt het merkwaardige, dat meestentijds, zoo het al geweten, toch niet ten volle doordacht wordt! Bovenin gaat de plant andere bladeren vormen! Gaaf-randige, eivormige! De vijfhoekige, gelobde bladvorm was er, om het mozaïek, dus om oeconomische redenen! Nu is er licht in overvloed: het mozaïek valt uiteen, de vijfhoek-vorm gaat te loor! We krijgen het gewone, eenvoudige blad, dat alleen maar dienstig behoeft te zijn aan koolstofopname uit de lucht. Een andere merkwaardigheid is het ontbreken van hechtwortels aan die bovenste takken! De korte, sterke zuigworteltjes vinden we alleen aan de stengels met gelobde bladeren, dus wanneer de plant nog „hooger op” wil. Zoodra het hoogtepunt bereikt is en zich andere bladeren gaan vormen, zijn die hecht-

worteltjes niet meer noodig en — ontbreken radicaal. Vandaar het fraaie overhangen der bovenste twijgen, dat men zien kan, overal waar de Klimop groeit: in 't bosch tegen de boomen, ook op ruïne's en daken. Eveneens interessant is het feit, dat aan de klimmende, opgaande takken nimmer een bloem te vinden is; deze komen alleen te voorschijn aan de hangende, vrije takken met eivormige bladeren. Onopvallend zijn die bloemen, wat de kleur aangaat, doch ze geven een sterke rottingslucht af, waardoor vliegen e.a. insecten in grooten getale gelokt worden, aldus meewerkend bij het bestuivingsproces. Van Augustus tot October bloeit de Klimop, terwijl de blauwzwarte bessen eerst het volgend voorjaar rijpen. Door den hoogen ouderdom, die de planten kunnen bereiken (naar men wil, zijn er exemplaren, die tien eeuwen tellen!), worden de stengels houtig en verliezen zij meermalen hun bladertooi gedeeltelijk, wat aan den heester, dien we nu gerust „boom” kunnen

noemen, een typisch aanzicht geeft en waardoor wij tevens kunnen zien, hoe enorm stevig de duizenden hechtworteltjes zich in muur of stamflank hebben vastgewerkt. Dikwijls blijkt het onmogelijk de klimoptakken of -stammen los te rukken. Is het niet een aardige illustratie uit de plantenwereld, dat ook daar geldt: „Eendracht maakt macht”? Van de altijd groene Klimop naar den *Jeneverbesboom* onzer heiden en duinen, en naar de dennen van het diluvium, il n'y a qu'un pas!, maar het is niet die van het sublieme naar het ridicule. De Jeneverbesstruik of *Juniperus* (Wachholder noemt men hem typisch bij onze Oostelijke burenen) is een der meest karakteristieke verschijningen in het heideland, een dankbaar object en een fraaie stoffage. Neem de heide bij stuifregen! Grijs ligt de horizon en in fijne wolken jaagt de wind den regen voort! De Jeneverbesstruiken staan donker en spookachtig over de vlakte verspreid, wiegen en buigen en schudden hun gepluimde koppen. Soms treft ge een exemplaar, dat eeuwenoud is en aan den rand van het stuifzand een ononderbroken strijd voert tegen wind en verstuiving. Grillig en woest zijn dan zijn contouren Skeletachtig

Foto R. Tèpe.

VRUCHTDRAGENDE TAKJE VAN DE JENEVEVERBES.

zijn de onderste stamgedeelten, maar daarop prijken de sombere, langwerpige kruinen Van buiten frisch lichtgroen; dieperin donker emerald en, wanneer ge de stekelige pluimen uit elkander buigt, vindt ge daarbinnen een warrige massa van bruine, doode naalden. Daar oök kan men de aanvankelijk groene, later blauwzwarte, berijpte bessen aantreffen, al zal men daartoe de vrouwelijke struiken moeten zoeken. De *Juniperus* is n.l. tweehuizig, dat wil zeggen: elke struik draagt slechts of mannelijke of vrouwelijke bloemen. Oudtijds bezigde men de bessen bij de bereiding van jenever. Door zijn cachet van altijd-groen-blijvenden heester, zijn eigenaardigen vorm, alsmede zijn hoogen ouderdom en eenzame groeiplaats, zal hij bij onze voorouders in hoog aanzien zijn geweest. De Jeneverbesboom was tenminste funest voor heksen en kwade geesten; het gold als een onvergeeflijke zonde zijn levend hout te kappen. Het karnhout van de boterton maakte men van oud jeneverbeshout, waardoor men den kwaden invloed van tooverij e.d. bij het boteren der melk elimineerde. Later nog stond (althans volgens verschillende legenden) de Jeneverstruik in een roep van

heiligheid. Immers had Maria met het Kind Jezus eens in zijn schaduw gerust. En vinden wij niet in den tuin van vele boeren nog de Jeneverbes, evenals Vlier en Taxus, daar geplant als afweermiddel tegen spoken en tooverheksen...? Het bovengenoemde kan zeer zeker genoeg zijn, om uw belangstelling op te wekken en U aan te sporen in het komende voorjaar of den aanstaanden zomer eens te zoeken naar deze aantrekkelijke vertegenwoordigers der altijd-groene heesters. Wat zal ik U thans nog zeggen van de meest algemeene specimen dezer groep: de dennen? Of — van hun familie, de sparren...? Ieder kent deze sombere doch imposante gestalten van de hooge gronden. Wij kennen ze uit de groote Veluwsche bosschen: hetzij als regelmatig-complexen, door blanke berkensingels verdeeld, hetzij als fragmenten van oud, zwaar pijnboomwoud. Dan zijn zij ons het liefst: zwart en duister de brokken van kruinen, donkerrood de koptakken, paarsig-bruin de stroeve stammen. En een ander zal ze gezien hebben achter de duinen, waar de zeewind en vele onbarmhartige stormen hen néérwringen en zij nu gekromd staan als vreemde, dreigende monsters... Het zou mij te ver voeren en ik zou U wellicht vervelen, wanneer ik een nadere beschrijving gaf van de fraaie soorten en, daarom wil ik, eindigend, U voor het laatst nog wijzen op de groote aantrekkelijkheid, die er voor den buitenmensch ligt in de aanwezigheid dezer drie, bovengenoemde, boomsoorten in ons landschap. Zij zijn symbolen van het leven, dat eeuwig door zijn gang gaat, symbolen van het onsterfelijke, goede leven en, daardoor steeds blij en dankbaar begroet in een tijd, die buiten weinig uiterlijk leven biedt. JAC. GAZENBEEK.

RENATA DI FRANCIA.

Uit het Poolsch van

KAZIMIERZ CHLEDOWSKI.

9)

(Vervolg.)

OM zijn vlucht te bespoedigen, verschaften Don Pietro Martire en Catharina Cibo hem geld en schonk Ascanio Colonna hem een paard. Deze voorzorgen bleken wel noodig, want op hetzelfde oogenblik dat Ochino uit Florence vluchtte, werd het klooster Osservanza nabij Siena onverwacht door dienaren der inquisitie omsingeld, die den vluchteling daar hoopten te vinden. Ochino, gelukkig het gevaar ontlopen, stapte onderweg nog te Ferrara af, waar Renata hem van de noodige kleeding voor de reis voorzag en ging vandaar naar Genève, waar hij zich bij de hervormers aansloot. Van daar schreef hij aan zijn vrienden „dat hij in Italië Gods woord achter een masker moest verkondigen, hier echter met open vizier kon optreden”. Hij schreef ook aan Vittoria Colonna om zijn vlucht uit Italië te rechtvaardigen, maar de vriendin van vroeger vreesde reeds de inquisitie te zeer en zond, inplaats van te antwoorden, den brief naar het Sant'Officio. Ochino's voorbeeld vond bij vele Capucijners navolging en in het jaar 1542 berichtte de nuntius Mignanelli aan kardinaal Farnese te Rome, dat hij voortdurend berichten kreeg over Capucijners, die de monnikspij hadden afgeworpen om het voorbeeld van hun meester te volgen. Van het oogenblik, dat hij Italië had ver-

Foto R. Tepe.

DENNENGROEP.

laten, trok Ochino van stad tot stad om te prediken en de geschriften van beroemde hervormers te verspreiden. Hij was de levenswijze der monniken als immoreel gaan beschouwen en trad te Genève in het huwelijk, werd vader van eenige kinderen en zwierf thans met zijn talrijk gezin in de wereld rond. Van Genève ging hij naar Bazel, vervolgens naar Augsburg, waar hij door den gemeenteraad tot predikant werd benoemd. Daar echter Karel V zijn uitlevering eischte, verliet hij deze stad zeer spoedig en vluchtte naar Engeland, waar hij zich tijdens de regeering van Hendrik VIII en Eduard VI als theoloog groote vermaardheid verwierf. Toen na hen Maria Tudor aan het bewind kwam en door haar de katholieke reactie zegevierde, werd hij bedreigd met den dood op den brandstapel of levenslange opsluiting in den Tower. Ochino, toen zes en zestig jaar oud, maar nog kras voor zijn leeftijd, vluchtte naar het vasteland terug, vertoefde eenigen tijd achtereenvolgens in Bazel, Straatsburg en Genève, en vestigde zich ten slotte, in 1555, te Zurich. Hier vormde zich een kring van Italianen, die evenals hij ter wille hunner godsdienstige overtuigingen genoodzaakt geweest waren hun vaderland te ontvluchten; onder hen bevonden zich Francesco Lismanin, de gewezen provinciaal der Minorieten in Polen, en de markiezin Isabella Manriquez, die in Napels tot de vurigste aanhangers van de Valdes behoord had. Ochino leerde in zijn nieuwe woonplaats ook Lelius Socinus, den beroemden hervormer van Siena kennen, wiens leerstellingen hij, naar later be-weerd werd, zou hebben overgenomen. Met het stijgen

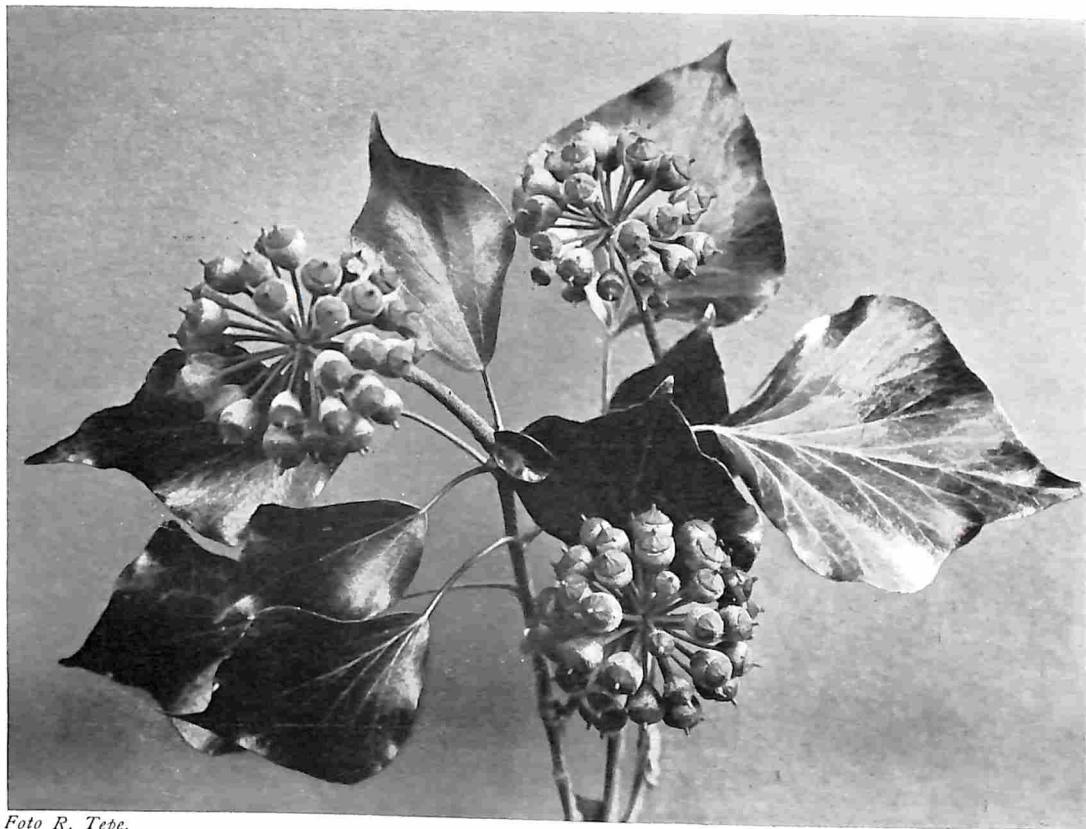

Foto R. Tepe.

VRUCHTDRAGENDE TAKJE VAN DEN WILDEN KLIMOP.

der jaren ging Ochino steeds meer en steeds onbeschroomder schrijven en voortdurend gevaarlijker onderwerpen behandelen. In het jaar 1563 verscheen te Bazel zijn vermaard boek, getiteld „Dertig Dialogen”, dat onder de protestanten van die stad groote verontwaardiging opwekte. Het in dit boek behandelde vraagstuk der polygamie veroorzaakte o.m. een geweldige opschudding in de gemoederen, want, ofschoon hij zijn standpunt ten opzichte van dit vraagstuk niet afdoende uiteenzette, pleitte hij toch voor de polygamie in bepaalde gevallen, bijvoorbeeld, als een gehuwde vrouw kinderloos bleef. Typisch is de opdracht van de verhandeling over dit onderwerp: „Aan de broederschap der bedroefde en lijdende echtgenooten”. Ten onrechte verweet men hem, dat hij aldus pro domo sua had geschreven; hij was toen reeds zeven en zeventig jaar oud en had steeds — zelfs zijn vijanden getuigden het — een zeer voorbeeldig leven geleid. Deze verhandeling had echter voor hem het treurig gevolg, dat men hem uit Zürich verbande. De geplaagde grijsaard zocht met zijn vier kinderen een toevlucht in Bazel, maar werd daar niet toegelaten, omdat de uitgave van zijn boek hem aangerekend werd als eene beleediging, de rustige stad aangedaan. Hij ging toen naar Neurenberg en schreef daar eene verhandeling, waarin hij de verwijten, hem door de Bazelsche en Züricher protestanten gemaakt, trachtte te weerleggen. Toen hem ook in Neurenberg het verblijf werd ontzegd, besloot hij zich naar Polen te begeven, waar men tegenover de verkondigers van nieuwe denkbeelden en leerstellingen nogal meegaand en zachtmoedig gestemd was. Hij schijnt al reeds vroeger erover gedacht te hebben om zich in Polen te vestigen, wat blijkt uit het feit, dat hij zijn „Dialog over de Drieëenheid” had opgedragen aan prins Nicolaas Radziwill, die echter het geschrift niet in handen kreeg, zooals blijkt uit een brief aan Calvijn, waarin de prins erover klaagde, dat het gedurende het transport verloren was geraakt. Ochino ging in het voorjaar van 1564 naar Polen met een aanbevelingsbrief van den boekhandelaar Perna te Bazel aan Martinus Czechowicz. ☞ Toen het in Rome bekend werd, dat Ochino besloten had zich in Krakau te vestigen, was men daar niet gerust. Reeds op den vijfden Februari 1564 schreef kardinaal Borromeo aan den pauselijke nuntius in Polen, kardinaal Commendoni, „dat, volgens uit Zwitserland ontvangen berichten, de zedeloos Ochino van plan was zich naar Polen te begeven en Zijne Heiligheid de Paus het noodzakelijk achtte Zijne Majesteit den koning voor dezen slechten man te waarschuwen”. Hij verzocht den nuntius tevens zijn best er voor te doen, „dat aan Ochino de toegang in Polen geweigerd zou worden, opdat deze niet zou bederven, wat er nog goed in dit land was”. Toch kwam Ochino tegen het einde van Mei of het begin van Juni ongehinderd in Krakau, waar hij in het Italiaansch in het openbaar predikte. De oude man sprak nog zoo goed en zoo meeslepend, dat hij de andere predikanten allen in de schaduw stelde en massa's geloovigen tot zich trok. ☞ Het schijnt, dat koning Sigmund August Ochino, wiens raadgevingen, „aan de bedroefde en lijdende echtgenooten” waarschijnlijk zeer naar zijn smaak waren, niet ongaarne naar Krakau had zien gaan. ☞ Want de koning hield in het geheel niet van zijn

vrouw Catharina van Oostenrijk, dochter van keizer Ferdinand, en wilde van deze vrouw, die hem geen kinderen schonk, gaarne scheiden. Deze sympathie van den koning voor Ochino ontging den geestelijken niet, wat wel het beste blijkt uit den brief van Hosius aan Reszka, waarin de eerste klaagde, „dat de ketters den koning tegen de koningin ophitsten en dat vooral Ochino hem aanmoedigt tot een stap, die de geheele wereld en vooral Polen in beroering zou brengen en dit land spoedig te gronde zou richten”¹⁾. Maar al sympathiseerde de koning uit eigenbelang nog zoo met Ochino's raadgevingen, de opschudding, die de uitheemsche prediker in vrouwenkringen veroorzaakte, was er daarom niet minder om, vooral toen zich gevallen van polygamie voordeden, die sterk de aandacht der geestelijke overheid trokken. In het metropolitaansch archief te Gnesen bevinden zich echtscheidingsacten uit de jaren 1520 tot 1570 betreffende zestien gevallen, waarin

ex occasione polygamiae echtscheiding was uitgesproken. ☞ Ten onrechte werd beweerd, dat Ochino zijn verhandeling over de polygamie aan den koning heeft opgedragen, want een dergelijke dedicatie zou de koninklijke kanselarij nimmer aangenomen hebben. Hij heeft echter een ander betoog aan Sigmund August opgedragen en wel „Het gesprek over de wijze, hoe men ketters dient te behandelen”, waarin hij den monarch tot verdraagzaamheid jegens de belijders van nieuwe leerstellingen trachtte te bewegen. ☞ Wij behoeven er niet op te wijzen, hoe de lagere geestelijkheid, tegen Ochino te keer ging, vooral, nadat de priester Melchior Mościcki, de zeer geleerde en vrome Dominicaner, tevergeefs getracht had hem tot inkeer te brengen. Vooral werd Ochino als verspreider van afschuwelijke grondbeginselen gebrandmerkt — niet slechts door Katholieken maar ook door Lutherschen — omdat hij niet aan de Drieëenheid geloofde. De oude prediker bevond zich dus tusschen twee vuren en werd weldra gedwongen weder te gaan zwerven. Op den zevenden Augustus 1564 nam de Landdag een besluit, waarbij aan alle buitenlandsche ketters verder verblijf in den lande werd ontzegd. Ongetwijfeld was de aanwezigheid van Ochino te Krakau een van

de redenen, welke tot dezen maatregel leidden. Vele burgers, die hem genegen waren, trachtten hem nog wel te bewegen, de beschikking van den Landdag ten spijt, in Polen te blijven en boden hem in hun huizen een schuilplaats aan, maar de banneling weigerde en gaf ten antwoord, dat de bevelen der overheid geëerbiedigd dienden te worden en dat hij daarom ging vertrekken, zelfs al zou hij „ergens in een woud of op velden moeten tjlpen”. Hij verliet dus Krakau en ging, westwaarts trekkend, eerst naar Pinzow, het centrum der andersgezinden, om van zijn aanhangers afscheid te nemen. Hier woedde de pest, die het leven van drie zijner kinderen eischte. Door smart gebroken, trok hij verder en kwam drie weken na zijn vertrek uit Polen, in het jaar 1564 te Schladow in Moravië te overlijden. Tijdens zijn leven door alle Protestantsche sekten bestreden en vervolgd, werd na zijn dood over hem gestreden door de Lutheranen, Calvinisten, Sacramentariërs, Socianen en Anabaptisten, die allen Ochino als een der hunnen opeischten.

PAUS PAULUS III.

Naar de schilderij van Paris Bordone in het Museum Pitti te Florence.

1) Rescius, Vita Hosii. Lib. III. Cap. VI. pag. 232.